

גליזון באר הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וארא

- ב..... וידבר אלוקים אני ה' - להאמין ש'לטב עביד', ובזה מהפך הדין לרחמים
- ה..... העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה
- ו..... הירא את דבר ה' - שמירת עצמו בקדושה
- ח..... למכה מלכים גדולים כי לעולם - עניין המכות לדורות עולם
- ט..... והייתי לכם לאלוקים - ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש
- יא..... יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים
- יג..... שמעתי את נאקת - לשמוע אנקת רעהו ולהיטיב לזולתו
- טז..... ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וארא

וידבר אלוקים אני ה' - להאמין ש'לטב עביד', ובוזה מהפך
הדין לרחמים
בפרשתן (ו ב), 'וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו
אני ה', 'ופירש רש"י 'דיבר איתו משפט'
וכו', כתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע כי מקורו של
רש"י לפרש כן הוא מלשון הכתוב וידבר - שמשמעו
דיבור קשה, וכן ממה שנוכר שם אלוקים שהוא שם
המורה על הנהגה במידת הדין, א"כ, יש להקשות,
כיצד יתפרש סיפא דקרא דכתיב 'ויאמר אליו אני ה',

שמורה על רחמים גמורים, שכנודע ויאמר משמעו
אמירה רכה, וכן שם הוי"ה מורה על מקור הרחמים,
ונראה הכתוב כסותר עצמו.
ומבאר ה'אוהב ישראל', שהרי כתיב (איכה ג לח) 'מפי
עליון לא תצא הרעות והטוב', 'והיינו, כאשר
בא אל האדם איזה סיבה לא טובה וצרה ודחקות ח"ו
הכל הוא לטוב לו', אך טוביה גנוו בגוויה² ואינו גלוי
לכל, וכל איש מזרע ישראל מחויב להאמין בזה שהכל

א. איש יהודי היה בארה"ב ושמו הרב ר' משה יצחק פיש זצ"ל, והיה האיש שש ושמח כל היום, ולא עוד אלא
שמנהג היה בידו לדרוש מכל הנקרה בדרכו - געב א שמייכעל... (תן חיוך), ואף אם היה הלה קפדן וקצר רוח,
לא היה מרפה ממנו עד שיעניק לו כנדבה את השמייכעל... פעם עצר 'באס' (אוטובוס) באמצע נסיעתו ואמר אל
ה'מנהיג' געב א שמייכעל... גער בו הנהג, אך ר' משה יצחק בשלו, לא אניחך עד שתתן לי... (וכבר היה מעשה
שביקש שמייכעל מהרה"ק מסאטמאר זי"ע, ושחק הרה"ק עד מאוד, ואמר כי שמא קגרים, שכן נקרא הוא בשם
משה יצחק, וכידוע ש'יצחק' הוא מלשון שמחה, כמו שנאמר (בראשית כא ו) 'צחוק עשה לי אלוקים', ואילו 'משה'
נקרא על שם 'כי מן המים משיתיהו' (לעיל ב י), כלומר משייתי ומשכתי, אמור מעתה - משה יצחק - המושך את
הצחוק ושחוק מכל העולם...)

וכל כך למה... כי פעם חלתה בתו הקטנה והגיעה עד שערי מוות רח"ל, ומיהר כל עוד נפשו בקרבו אל הרה"ק
רבי ישעי' מקרעסטיר זי"ע לבקש מלפניו על נפשה, ולאחר שהשיח בפניו את מר ליבו אמר לו הרבי ר' ישעי'לה
געב א שמייכעל (תן חיוך), נענה רבי משה יצחק באנקת לבבו, רבי, בתי מסוכנת ונוטה למות... חזר רבי ישעי'לה
ו'גער' בו, האם שמעת מה אמרתי לך, געב א שמייכעל... בדלית ברירה העלה שחוק על פניו, או אז אמר לו
הרה"ק, שוב לביתך כי בס"ד תשוב הבת לבריאותה בשלימות, ואכן הלך לביתו וראה שהתחילה להתחזק, עד
שבחסד השי"ת הבריאה לגמרי, וכאשר ראה ר' משה יצחק כוחו של חיוך להשיב לארץ החיים - מני אז קיבל על
עצמו לגבות ולהוציא חיוך מאנשים...

עפי"ז אמרו לבאר בדברי חז"ל הנודעים 'גדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקו חלב' (כתובות קיא:), שהרי 'חלב'
טוב ומועיל הוא לרפואה [וכדאיתא בגמ' (ב"ק פ) 'מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין
לו תקנה עד שינק חלב רותח משחרית לשחרית'], אך גדול המלבין שיניו יותר ממשקו חלב, שכן זו 'רפואה'
מועילה יותר...

עוד הוסיפו לבאר בדרך מליצה, שהנה גזר הקב"ה בברית בין הבתרים 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום
וענו אותם ארבע מאות שנה' (בראשית טו יג), אעפי"כ 'למעשה' לא היו במצרים אלא רק מאתיים ועשר שנים, כמניין
'רד"ו, והיינו טעמא כי 'הקב"ה חישב את הקץ', שמניין ארבע מאות שנה החלו בלידת יצחק אבינו, ורמז יש בדבר,
כי מאז בוא 'יצחק' ושחוק אזי מתבטלים כל הגזירות הקשות והרעות...

ומקור ושורש ה'שמחה' נובע מתוקף אמונת האדם בבורא ית"ש, כאשר מאמין שיש בורא ומנהיג לכל הברואים,
והכל מתנהג כפי חשבון, ועל הכל - כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אזי מלא הוא בשמחה תמיד, שהרי יודע
שהוא וגורלו מונחים בידי אביו שבשמים המנהיגו בכל עת ובכל שעה ועושה הכל אך ורק לטובתו השלימה...
וכלשונו הידוע של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אחרי תרנ"ד ד"ה במדרש) וז"ל, ואם האדם זוכה לאמונה ובטחון כראוי

באר הפרשה - פרשת וארא

ג

הוא לטובתו מאת השי"ת אשר דרכו להיטיב לברואיו עדיין לא נתגלה הטובה והחסד ההוא, והוא טמיר ונגנו ובפרט לזרע ישראל עם סגולתו, אלא שבעת הזאת מחמת שהאיש הלזה עדיין אינו ראוי לטוב זה, וכאשר

אז ליבו בטוח כי כל הנהגה שלו מהקב"ה והכל הוא כפי הטוב ונצרך לו על הצד היותר טוב מכל הטובות שבעולם. וכאותו מאמר נפלא שאמר אחד 'המגידיים', שהנה שגור בפי הבריות לומר שלכל אחד יש 'חצי כוס מלאה' ולעומת זה גם 'חצי כוס ריקה', ואשר על כן יש אנשים שקשה להם לשמוח בראותם את החצי כוס הריקנית... וראה זה פלא... דוד המלך ע"ה, שהיה מוקף ומסובב בייסורים כל ימיו, וכמו שאמר (תהילים מ יג) 'כי אפפו עלי רעות עד אין מספר', ועוד פסוקים כיוצא בזה, הוא שמעיד על עצמו 'כוסי רייה' (שם כג ה), כלומר, כוסי מלאה עד שעולה על גדותיה... והיכן 'נעלם' חצי כוסו הריקנית... אלא כי לתוקף אמונתו האיתנה בבורא עולם ידע שכל ה'צרות' הם אך ורק לטובה, וממילא כל הכוס מלאה ואינה ריקנית וחסרה כלל...

עוד ייאמר במעשה שהיה באחת הישיבות הקדושות השוכנת בתוככי ירושלים עיה"ק, שם לומד בחור שלקוי בשכלו ל"ע (וכמאמר העולם על כגון דא 'ער איז נישט מיט אלעמען' - אינו כמו כולם...), והנה בשבוע שעבר נכנס להיכל הישיבה עוד בחור רפה שכל, ניגש אליו ה'חכם' הראשון ואמר לו, מה מקומך כאן... וכי אינך יודע שישביה זו מיועדת עבור בחורים 'נורמליים'... כמובן, שכל הבחורים גיחכו וצחקו... 'פלוני' זה חושב על עצמו שהוא ה'נורמלי' וכאחד מן השורה עד שמעז 'להעיר' לאחר, ואינו יודע שכל הפוסל - במומו פוסל... ובאמת ככה אנו נראים ונדמים אצל 'דרי מעלה', אנו בוכים על הקורות עמנו, כי אנו בטוחים שאנחנו ה'חכמים' ויודעים היאך צריכה להיות ההנהגה העליונה, עד שמרהיבים עוז להתלונן על מה עשה ה' ככה... ואין אנו מעלים על דעתנו שאין אנחנו אלא 'איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת'... על כן מוטב לנו להניח את ה'חכמה' ולסמוך על אבינו מלכנו המנהג עולמו בחסד וברחמים, ושוקד תמיד על טובתנו השלימה.

ב. ביאור נפלא כתב בסוף הקדמת ה'שב שמעתתא', על הפסוק בתהילים (עו יא) 'השכח חנות א-ל אם קפץ באף רחמיו סלה', כי גם בעת הסתר פנים וחשיכה ידוע נדע כי רבים רחמיו. הבה נתבונן, וכי שכח הקב"ה מלחון ולרחם (חנות מלשון חונן), אין זאת אלא כי אם קפץ והטמין בתוך הנראה כ'אף' את 'רחמיו סלה', והכל רחמים וחסדים.

ג. בפרשתו (ז כ- כא), 'ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם', 'והדגה אשר ביאור מתה'. וכתב בספה"ק 'זרע שמשון' (ד"ה מדרש רבה), שהנה עיקר חיותם של בני ישראל כשהיו במצרים היה על ידי שצדו דגים מן היאור, וכמו שאמרו 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם' (במדבר יא ה), וכשהיכה הקב"ה את המצרים במכת דם ומתו כל הדגים היה נראה כי 'יבש המעיין' - נסתם והתמוטט מקור חיותם ופרנסתם, אמנם בפועל לא הפסידו מאומה, כי אדרבה, משם העשירו בני ישראל כדאיתא במדרש (שמו"ר ט י) 'ממכת דם העשירו ישראל', שנהפכו כל המים לדם, ולא יכלו המצרים לשתות מים אלא אם קנו מישראל ב'כסף מלא', ו'מכאן העשירו ישראל'. וללמדנו לימוד גדול כי מה שנדמה כצרה אינו אלא טובה גדולה עבורו, ומעתה אם נדמה לו כי הנה 'הבוס' פיטר אותו מהעבודה ושלחו אחר כבוד לביתו, ומאין יבוא עזרו, אם יתחזק באמונתו יראה כי 'ממכת דם העשירו ישראל', ודייקא כאן ימצא מקור פרנסתו בהרחבה.

הנה ידוע מה דאיתא במדרש (שמו"ר א כו), שכשהיה משה ילד קטן וגדל בבית פרעה, 'היה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתר של פרעה ומשימו על ראשו, כמו שעתיד לעשות לו כשהיה גדול', ואמרו חרטומי מצרים וחכמי לפרעה, 'מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול מלכות ממך', והיו שאמרו שצריך להרגו או לשרפו, ולימד יתרו עליו זכות שאין בו דעת כי קטן הוא, ואמר להם הנה שימו לפניו בקערה זהב וגחלת, והיה אם יושיט ידו לזהב סימן שיש בו דעת, אבל אם יושיט ידו לגחלת הרי זה מורה שתינוק הוא, 'מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב, ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון'. והנה באותה שעה היה נראה, כי אוי מה היה לנו... לא די שלא נתן לו גבריאל ליטול את הזהב עוד דחף את ידו לתוך האש... וגרם לו כאב עצום לאותו זמן, ונזק בלשונו לכל ימי חייו, אמנם, באמת היה זה נס גדול להצילו מגזר דין מות, ולא 'רעה' אלא טובה עצומה, אך שלא כל מוחא (בפרט של נער קטן) סביל דא, ואין ביד כל איש להבין... ובאמת מעשה זה הריהו גם משל על כל חיינו, שנראה כאילו 'דחה דחיתני לנפול', לא די שאין הקב"ה מסייעני אלא אדרבה 'דוחף אותי לתוך ה...', אמנם

באר הפרשה - פרשת וארא

ובעניין זה כתב הרה"ק מליסקא זי"ע (אך פרי תבואה ד"ה וידבר) לפרש מה שנאמר בריש פרשתן (ו) ב' וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה', כשהוא מקדים להביא מה שכתב בספר 'ש"ך על התורה' כי תיבת א-ל-הים עולה בנימטריא כמניין פ"ו, ואילו התיבות אני הו"ה עולים למניין פ"ז, והיינו שהקב"ה מוסיף אל"ף אחד על 'אלוקים' הרומז לדין, ועי"ז נהפך להנהגת שם הו"ה שהוא מקור הרחמים. ומבאר הרה"ק מליסקא עומק הדברים, שבכל צרה וצרה שלא תבוא המרומז בשם 'אלוקים' יבנים את האחד יחיד ומיוחד לתוך החשבון, ויזכור ש'אני ה' - הכל מאתו ית', ועי"ז יתהפכו כל הדינים לרחמים.

וז"ל, לדעתי נראה דהכי פירושו, דהיינו אם בא לאדם איזה צער ח"ו או מסתמא הדינים שורים עליו,

יגיע האדם לשכל ואמונה כזו בלב שלם אז היה יכול להתתיק מעליו הדין באמונתו השלימה, והיה מביט וצופה את הטוב והחסד אשר עשה אתו הבורא ית' בזה'.

ומוסיף לבאר בזה את הכתוב (משלי כו ה) 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', כי בא לומר, שגם תוכחת מגולה היא טובה, שהרי מוסתרת בה האהבה וגנוו בה החסד והטוב¹. ובוה יתפרש הכתוב, וידבר אלוקים אל משה - שדבר אתו קשות והוכיחו על שאמר (בסוף פר' שמות) 'למה הרעות לעם הזה', אך תיכף ומיד ויאמר אליו אני ה' - שגם דברים הנראים כזר לנגדך וכתוכחה דע שבאמת אף בהם 'אני ה' - שורש הרחמים, כי האהבה והחסד והרחמים הנמורים מוסתרים בהם, ואינם אלא לטובה².

באמת אין כאן 'דחה דחיתני' אלא 'זה עזרני', אלא שאין בקוצר שכלנו להבין את ה'מעשה' לאשורו, והרי אנו כתינוקות בהאי עלמא...

וכבר כתב רבינו 'הרוקח' (בסידורו), על הכתוב (תהלים קיח ה) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', פירושו, מן המיצר קראתי - אל ה' - ראה נא ה' בעניי וצרתני, כי צר לי מהר ענני. ענני - ענה לי הבורא ית', לא כן בני, הינך במרחב' - אין כאן צר ומצוק, רק בעיני בשר נראה הדבר כ'צרה', אבל באמת הכל 'מרחב' וישועה.

ד. והוסיף לפרש עוד בלישנא דקרא 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', אימתי מתהפכת לטובה אותה תוכחת מגולה, כאשר האדם מתחזק באמונתו ואומר שאין זה אלא אהבה מוסתרת, ובאמת הרי זה לטובה... ובוה נמתקים הדינים מעליו ורואה בעיניו טובה 'מגולה'.

ה. ומוסיף לבאר, שהנה משה רבינו טען 'למה הרעות לעם הזה למה שלחתני' (ה כב), ואמר לו הקב"ה (ו א) 'עתה תראה אשר אעשה לפרעה', וברש"י הביא דברי חז"ל שהקב"ה הוכיחו על שהרהר אחר מידותיו, ואמר לו 'לפיכך עתה תראה - העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ', ולכאורה נראה הדבר כ'רעה' גדולה למשה שלא יזכה להיכנס לארץ ישראל, אמנם באמת, טובה עצומה גנוזה בדבר, כי אילו היה נכנס לארץ היו כל האויבים נופלים לפניו באין פוצה פה ומצפצף, ותיכף היה בונה את בית המקדש, ולא היו שונאי ישראל יכולים לשלוט בו ולהחריבו (סוטה ט), וכשחטאו ישראל לא היה הקב"ה שופך חמתו על עצים ואבנים אלא על... 'נמצא שזה הדבר היה באמת טובה גדולה בעיני משה רבינו ע"ה שיציל במיתתו את כלל ישראל', ומסיים ה'אוהב ישראל' בזה"ל, זהו על דרך הפשט, ויש עוד טובות פנימיות כמוסים ונעלמים בזה כמבואר בספה"ק...

ו. ואמנם עיקר העבודה שלא יאבד 'דעתו' ועשתונותיו בבוא קושי והסתרה לידו, כה אמר הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (בריש פרשתו), לבאר את האמור ברש"י (ריש הפרשה) שאמר הקב"ה למשה 'חבל על דאבדין ולא משתכחין', שבעת הקושי - בבני חיי מזוני ובכל ענין, לא יאבד האדם את דעתו ואמונתו - כי הגם שזה עצמו ה'ניסיון' לראות אם עומד באמונתו ונאמנותו אף בעת הסתרה, אבל עבודת האדם שלא לאבד גם את 'דעתו' - שלא ישכח מאין הוא בא ומה תפקידו זה העולם, וזהו אמרו חבל על היכן הם האבות הקדושים, דאילו הם אף בשעה דאבדין - כשאבדו מדרגותיהם בזמני הניסיון עמדו בשלהם, ולא משתכחין - לא היו שוכחים את דעתם מלקבל על עצמם עול מלכות שמים בכל עת וזמן.

המגיד מדובנא זי"ע נשא משלו על מלמד דרדקי שהלך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, המלמד נתמלא בחיל וברעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא

ומעתה יתבאר מה שנאמר וידבר אלוקים וגו', כי בסוף הפרשה הקודמת כתיב שמען משה כלפי הקב"ה 'למה הרעתה לעם הזה' (ה כב), ועל כך השיב לו הקב"ה ולימד אותו היאך להמתיק את הדינים, כי 'דבר זה תלוי בידך' ע"י שיאמין שיד ה' עשתה זאת.

ובך ביארו בספרים הקדושים (עיי' שפ"א תרל"ד ד"ה והוצאתי) בהאמור בפרשתן (ו ז) 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים', כי ידיעה זו - וידעתם כי אני ה' אלוקיכם היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודו ומיצריו.

העתירו אל ה' - הקב"ה שומע תפילת כל פה

בפרשתן (ח טו), 'ויאמר ה' אל משה השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה', נוראות איתא במדרש (שמ"ר יא א) היה פרעה רוצה לעסוק בתפלה, אמר הקב"ה למשה, עד שלא יצא - לך והתייצב לפניו. המתבונן בדברים אלו תתפעל נפשו ותינתר ממקומה, כי מכאן נסתמו כל טענותיו ותלונותיו, שהוא חוזר ואומר בכל עת ושעה, הנני העני ממעש, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, מה אני ומה חיי שאוכל לעמוד ולהתפלל לפני הבורא, כיצד תעשה תפילתי רושם^ה, שהרי עליו לישא ק"ו בעצמו, אם זה

אמנם צריך לידע שאין שום דבר במקרה ח"ו רק הכל בא מהשגחת הבורא ית"ש, ועי"ז נמתקו הדינים שעליו ונעשה מהשם 'אלוקים' אני ה'. עכ"ל. וכלומר שעל ידי האמונה שגם 'הדינים' הם מהקב"ה ואינם בדרך הטבע והמקרה - מתהפך הכל לטובה. ובוה מבאר עוד מה שנאמר (תהילים צא טו) 'עמו אנכי בצרה אחלצוהו ואכבדהו', ר"ל, 'שעל כל צרה שלא תבוא יאמר שהש"ת עשה ככה ולא נפל ח"ו במקרה (ויאמר באמונה שלימה כי עמו אנכי בצרה, שאותה צרה היא מ'עמו'), ועי"ז אחלצוהו ואכבדהו ונהפך לטובה'.

ובזה מבאר הא דאיתא בגמ' (תענית כא.) על נחום איש גם זו, שנקרא בשם זה, כי היה רגיל לומר על כל דבר שבא עליו 'גם זו לטובה', ולכאורה יש בזה תמיהה רבתי וכי מעלתו היא שאמר 'גם זו' או שאמר 'לטובה', הרי וודאי עיקר המעלה על שאמר לטובה... לטובה... ומדוע נקרא 'איש גם זו', והרי אין בשם זה משמעות בפני עצמו, והיו צריכים לכנותו בשם 'נחום איש גם זו לטובה'. אלא ביאורו, כי 'גם' הוא לשון ריבוי בידוע, ומאחר שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' וראה את השגחתו של הקב"ה בכל דבר, בזה 'ריבה' עוד אחד והפך ממנין 'אלקים' למנין 'הוי"ה', ובאמונה זו גופא הפך את הדין לרחמים גמורים.

לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרחתי לברוח... אף אנו, בכל עת ושעה הננו מכריזים 'אני מאמין, אני מאמין, אמנם, המבחן אם הדברים נאמרים באמת וחוקקים בלב פנימה - אם ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, נשאר צמודים וחוקקים באמונה זו, או שח"ו הכל יפרח מזכרונו. והזמן גרמא להרבות חיילים בקניין האמונה, וכמו שאמר הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל בזה"ל, עומדים אנו עתה בימי השובבי"ם, חסידים ואנשי מעשה היו מתחזקים בעבודתם הרוחנית בימים אלו, מתענים ומרבים באמירת סליחות וכדומה, נראה שהדגש העיקרי בעבודת החיזוק חייבת להיות בעניני אמונה, 'דדא ביה כולא ביה' (נדרים מא.), כל אשר מתחזק באמונה הכל נמצא בו, 'בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'. ובאמת יש לראות דפרשיות אלו דימי שובבי"ם המתחילות מפרשת שמות, והיינו מתחילת יציאת מצרים ועד למלאכת המשכן, כולם עוסקות בעניני אמונה, וכאשר המשכיל יתבונן בהם יתנווהו כח ואפשרות להגביר אמונת ה' בקרבו. עכ"ל (אור יחזקאל אמונה עמ' רמה).

ח. ואכן פעמים הרבה אך נעמד האדם בתפילה וכבר 'אורח' בא - זה היצר המפתהו לאמר מי אתה שישמע ה' בקול תפילתך, ישיבנו במשל לראובן ושמעון שדרו בסמיכות זה לזה, ורק כותל דק הפריד ביניהם... ביום מן הימים שב ראובן לביתו אחר תפילת שחרית ואמר בפני בני ביתו הנה כותל זה אינו מבדיל וחוצץ כראוי, מובטחני שכל ה'סודות' הנאמרים בביתנו בענייני שידוכי הבנים ופרנסה הכל נשמע היטב היטב בביתו של שמעון - אין לנו אלא ברירה אחת לבנות קיר נוסף לחצוץ ביננו, לעומתו טענה האשה שאין הקול נשמע בבית השכן, וכך ערכו ביניהם 'וויכוח' זה עומד על שלו וזו על שלה... עד... שנשמעו דפיקות בדלתות הבית, משפתחו הדלת ראו ששכנם שמעון עומד על הסף, וכה אמר להם... אנטשולדיג (סליחה) לא אביתי להפריע לכם, אבל זאת ברצוני לאמר לכם

באר הפרשה - פרשת וארא

לפניו ולא לאחוריו, ואף על פי כן נאמר בו (דה"י ב' לב יב-יג) 'וכהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו ויכנע מאד מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אליו ויעתר לו ה', וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו, ולמדנו מכאן שאף אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע במנשה הרי הוא מוכן לקבל החסד על ידי התפילה'.

הירא את דבר ה' - שמירת עצמו בקדושה

בפרשתן (ט ט), 'הירא את דבר ה'' מעבדי פרעה הננים את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים', רמזו בה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע דירא שמים אינו

הרשע, פרעה ששעבד שישים רבוא מבני ישראל ורחץ בדמם של בני ישראל וכו' מכל מקום תפילתו תצילנו מן המכות אשר היו מגיעים לו ביושר... עד שהוצרך הקב"ה להזהיר את משה שיבוא אל פרעה קודם שיתפלל, ק"ו בן בנו של ק"ו לבר ישראל שיכול לפעול בתפילתו גדולות ונצורות^ט - כי אף הפחות שבישראל לא נגע באפס קצהו מרשעותו של פרעה.

עוד מצינו 'בספר העיקרים' (מאמר ד' פמ"ז) שהתפילה מועילה לכל אחד ואפילו פחות שבפחותים, וראייתו ממנשה בן חזקיה מלך יהודה, שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את פי ה' והפליג בעוול כמוהו לא

שאינו כל צורך לבנות קיר נוסף, כי ממילא אין שומעים כלום בביתו... הרי לשחוק ייחשבו דבריו - כי מניין לו תוכן שיחתם וויכוחם, אלא בע"כ שהיטב נשמעים דבריהם בבית השכן, אף לדידן ייאמר, מנין לו ליצר שעמדת להתפלל לפני קונך, אם לא שתאמר שהיטב היטב נשמעים דבריך למעלה...

ט. מאמר נורא אמר הרה"ק ה'אריה דבי עילאי' (הובא ב'דברי יחזקאל להגה"ק מהר"י פרענקל, ריש פרשת וארא) במאמר הכתוב לעיל בפר' שמות (א ט) 'הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו', שהנה מצינו במרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה ואמרו 'כי חזק הוא ממנו' (במדבר יד לא), והיתה כוונתם כלפי מעלה ח"ו (וכדרכת חז"ל המובא ברש"י שם), ועל דרך זה יתפרש גם כאן, שעם בני ישראל רב ועצום ממנו - כביכול כלפי מעלה, שלבני ישראל יש כוחות רבים ועצומים עד ש'חזק הוא ממנו', שהקב"ה גוזר והמה יכולים לבטל את הנגזר בכח תפילתם.

מעתה, כאשר עומדים אנו להתפלל - לא נתפלל כי 'צריכים' אנו להתפלל... אלא נבין את אשר לפנינו, איזה כח יש באמרי פינו, ונשקיע כוחות בעבודת הלב זו תפילה

י. לאידך גיסא, גם הצדיק הגדול ביותר אי אפשר לו בלא תפילה, וכפי שיש ללמוד מעניין ה'עשרת המכות' האמורים בפרשה, בהם נזכר פעמים הרבה שהתפלל משה שיסורו המכות, וכדכתיב 'ויעתר משה אל ה'', 'ויפרוש כפיו אל ה'', 'ויצעק', ולכאורה מה צורך יש בתפילות אלו אחר שמלכתחילה כבר נקבע כמה זמן תימשך המכה, וכמו שהביא רש"י (ז כה) שהיתה המכה משמשת שבוע ימים, אלא שאי אפשר בלא תפילה, כי כך גזר הקב"ה שאופן השפעת החסד בעולם יהיה רק על ידי תפילה.

עוד במעלת התפילה, כתב האור החיים הק' (שם) וז"ל, 'וסובר אני, הגם שהיה גבול למכה היתה מסתלקת אם היה משה מתפלל קודם הזמן הוא', וללמדך כי גדול כח התפילה 'לבטל את הנגזר'.

יא. תחילה וראש במהות יראת שמים הוא ההתבוננות ושימת לב, וכמו שכתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה'' (ט ט) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו' וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, ח"י"ק.

וכבר כתב ה'מסילת ישרים' (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו', ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידיה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם אך ליבם רחוק מהם ולא התבוננו בלב, כי זה עיקר העבודה וזה עיקר יראת שמים, שלא לעצום

מסכים שבניו וב"ב יסתובבו בחוץ ברחוב ובשדות בי העיקר הוא לעשות 'גדר וסייג', להתרחק מאד מכל [מחמת גררי קדושה] ומכנים את ב"ב אל הבית להישמר דבר רע ולברוח הימנו כמטחוי קשת², וכפי שאמרו בקדושה³. בגמ' (פסחים מ:)' לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא

עיניו, כי כל איש רואה מאורעות ולעיניו נגלים ובאים התעוררות ורמזים להיטיב עצמו, אלא שאינו שם על לבו - אינו פוקח עיניו לראות את הנעשה, וממילא נשאר 'עבדי פרעה'..

דבר נפלא כתב בספר 'אמונת עתיך' לבאר הא דאיתא במדרש (שמו"ר ט ח) על הפסוק (ז יד) 'ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם' - שלבו של פרעה נעשה כבד, שהנה הקשה הרה"ק מסאטמאר זי"ע על מה שאומרים בתפילת 'נשמת' - כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבע וכל עין לך תצפה וכו' וכל הלבבות יראוך, שהרי לכאורה אין אנו רואים שכל פה מודה להשי"ת, ואין כל עין מצפה לו ית' ואין כל לב מלא יראה ופחד, אלא שאכן פה שאינו מודה להקב"ה אינו בגדר פה... ולב שאינו מפחד אינו בכלל לב... ובאמת כל פה לך יודה וכל הלבבות יראוך... ובזה יתבאר היטב שלבו של פרעה נעשה כבד, כי אם אינו מתיירא מהקב"ה אין זה לב כלל...

מגיד מישרים היה הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל, והיה דורש בקביעות בכל ליל שב"ק בביהכנ"ס הגדול 'זכרון משה' שבעיה"ק ירושלים, בשבת אחת עמדו שני בחורים ברחובה של עיר, ואחד מהם שאל את רעהו, האם הנך הולך ל'שבדרון' אמר לו רעהו, לא ולא, כבר שמעתי אותו עשרים פעמים... 'למזלם' עמד רבי שלום לאחוריהם ושמע את דבריהם הנאמרים באמת. למעשה, באמצע הדרשה רואה רבי שלום שהשנים נכנסו לבית הכנסת, נענה ר"ש וסיפר, בכביש הגדול נסעו פעם הרבה רכבים, לפתע החליט אחד מהנהגים לנוח מעט מעמל הדרך באמצע הכביש, עצר את רכבו, ופנה לעסקיו לקריאת 'כתבי עת' וכדו', כמובן שמיד נעשה לאחוריו 'פקק' (טרעפיק) ארוך, הללו פתחו ב'צפצופים' - מתחילה בפה רך, ולבסוף בעבודה קשה, ותיהום כל העיר, ו'גולם' חצוף זה בשלו, כמי שאינו מרגיש כלל בכל המתרחש סביבו - הוא עסוק בשטויותיו בריכוז מלא, לפתע הבין את הבלגן (טומה) פתח את דלת רכבו, ויצא ממנו במהירות, ופתח לזעוק לכל העומדים מאחוריו, די, חדלו לכם, מדוע הנכם מצפצפים ומצפצפים, וחוזרים על אותו צפצוף עשרות פעמים, כבר שמעתי אתכם, הפסיקו כבר... זועקים הם לעומתו, מה... וכי השתבשה דעתך, מה הרווחנו בזה ששמעת את צפצופינו, והרי אנו מצפצפים כדי שתזוז ממקומך, זוז ואז נשתוק, ובזה רמז להם, כי כל דברי המוסר והתעוררות, אין בהם מטרה כשלעצמם כמו המטרה שהשומע אותם יתחיל לזוז ממקומו, א"כ טענת 'כבר שמענו' מופרכת ביסודה היא.

יב. בענין קדושתן של ישראל, בפרשתן (ו ז) 'והוצאתי אתכם ממצרים', פירש ה'שפת אמת' (תרל"א ד"ה והוצאתי) בשם זקנו ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שכך אמר הקב"ה - אוציא אתכם ממה שאתם רגילים לסבול את טומאת מצרים, כי כל עניין הגלות הוא מה שמתרגל לחיות תחת שלטון הרע, וסוד הגאולה הוא שמרגיש בעצמו שאינו מוכן להמשיך יותר בדרכו הרעה. ומסיים וז"ל, והוא עצה היעוצה לכל איש ישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע בתכלית השנאה וכו' וזה התחלת הגאולה, עכ"ל.

יג. איש יהודי היה באחד הכפרים, לפרנסתו שכר מה'פריץ' בית מזיגה ואחוזה גדולה וממנה התפרנס בכבוד, באחת השנים היה 'שווערע ווינטער' (חורף קשה) בה רבו השלגים והגשמים ונתמעטו השיירות העוברות ממקום למקום, וכתוצאה מכך לא נכנסו עוברי אורח לבית המזיגה של היהודי דן, וכמעט שלא הרוויח היהודי אפילו בעד לחם לאכול וכ"ש בעד 'דמי החכירות' מהפריץ... הגיע זמן הפירעון ועדיין אין בידו אפילו שווה פרוטה בעד החכירות, בלית ברירה נכנס היהודי בדחילו ורחימו אל הפריץ יר"ה, ויבך ויתחנן לו שיואיל בטובו לדחות את תשלום חובו לשנה הבאה ואז יפרע חובו בעד שנתיים האחרונים (בקוותו שבשנה הבאה תמלא חנותו בקונים ויהיו מעות מצויין בידו), נכמרו רחמיו של הפריץ האכזר ודחה את פרעון החוב לשנה הבאה. והנה עבר קציר כלה קיץ... ויבוא החורף ו'אודך' (כיניו לדבר הנשנה, והוא כדרך שכופלים את פסוקי 'אודך' באמירת הלל) השלגים והמטר של אשתקד לא היו אלא 'משל' למה שנעשה בזו השנה... וממילא פסקו גם השיירות מלעבור... והנה קרב ובא 'יום הדין' - יום הפרעון, חשב היהודי לעצמו הכסף איננו ואני אנה אני בא - הרי הפריץ יחרוץ את דיני ואת דין כל בני ביתי להעלותנו במהרה לישיבה של מעלה... מה עשה היהודי, אסף כל חפציו ומטלטליו עלה על עגלה 'וישא יעקב רגליו ויברח' אל עיר מבטחים... אלא שבעמדו בשערי העיר פגע ב'פריץ' בכבודו ובעצמו וכבר חשש היהודי שנתפס בקלקלתו ומי יודע מה יעלה בגורלו, אך יהודי אינו מתייאש לעולם, ו'על אתר' מצא עצה נפלאה, מעצמו ניגש אל הפריץ וכה אמר - לא שכחתי,

באר הפרשה - פרשת וארא

מטהרים את בני ישראל להצילם מן יצרם הרע שזהו 'שעבוד מצרים' בזמן הזה. ומעתה עלינו להתבונן בתוכן הפנימי של אותם המכות הכתובים 'בספר מלחמות ה' טו', למען נדע את הדרך אשר נלך בה בכדי לצאת לחירות עולם מיצרנו הרע.

וביאר האר"י הק' (פרי עין חיים חג המצות פ"ו, וע"ע זוה"ק וארא כט:): כי עשרת המכות המה מכוונים כנגד 'עשר ספירות', ומחשב והולך ממטה למעלה, מה'ספירה' והמידה התחתונה והנמוכה עד לספירה העליונה, וכלומר, שמכת דם באה לזכך מידת 'מלכות', לאחר מכן שלח הקב"ה מכת צפרדע לטהר מידת 'יסוד', וכן כינים כנגד מידת 'הוד', וכך על זה הדרך (ובזה נותן טעם מדוע נחלקו המכות ונכתבו בב' פרשיות, שבע בפרשתן פר' וארא, ועוד ג' בפר' בא, כי גם עשר ספירות מתחלקים לג' ראשונות, חכמה בינה ודעת, ולז' מידות אחרונות שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ומלכות).

ואף שאין לנו עסק ב'נסתרות' נביא ממה שנתבאר בספה"ק על דרך העבודה בעניין מכות דם וצפרדע,

לא תקרב' (על הנזיר להתרחק מן הכרם, אף אם יצטרך משום כך לסבב ולהאריך דרכו שלא יפגע בכרם, בכדי שלא ישל באכילת ענבים) כך עלינו לגדור גדר ולעשות סייג ולהתרחק מכל אבק עוון. ואז ייטב לו ולזרעו אחריו בזה ובבא"ד.

למכה מלכים גדולים כי לעולם - עניין המכות לדורות עולם **איתא בזה"ק** (פר' בא לו): לפרש מה שנאמר (ישעיה יש כב) 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא', 'נגוף למצרים ורפוא לישראל', וכלומר שכל מכה ומכה היתה לנגוף ולהרע למצריים, ובר בכד היה בזה רפואה וטובה גדולה לישראל [וכגון מכת דם שממנה העשירו בני ישראל (שמו"ר ט י)]. ונתבאר בספה"ק עומק הכוונה, כי הנה בני ישראל היו משוקעים בטומאת מצרים, ועשרת המכות טיהרו וזככו את ישראל והחישו להם רפואה לנפשותיהם למען יוכלו להיגאל ממצרים.

והנה התורה הקדושה היא נצחית וכל האמור בה שייך לדורות עולם, וגם בימינו אנו 'עשרת המכות'

את חובתי אקיים - בעוד יומיים בבוא העת אכנס לבית הפריץ למלא ידי ב'דמי החכירות... אלא שכעת הנני ממחר לעיר הגדולה כי למחר אנו עורכים 'יום טוב' כמו שידעת שבכל יום טוב אנו נוסעים לעיר הגדולה לחוג את החג בקרב מיודענו ומכירינו דשם, אמר לו הפריץ, לא ידעתי מה אמר מר, כי בקי אנכי במועדי ישראל והנני מכיר את 'חג המצות, חג השבועות וחג הסוכות', שמא יואיל מע"כ לומר לי איזה יום טוב יש לכם היום... אמר לו היהודי היום הוא חג פליטתנו. בירכו הפריץ ברכת הדרך ונפטר ממנו לשלום וליהודי הייתה אורה ושמחה וששון ויקר... ויהי ממחרת יצא הפריץ לרחוב העיר והנה הוא רואה כי אצל היהודים 'עסקים כרגיל' - כל חנויותיהם פתוחות, אף בידיהם הם מחזיקים את הפלאפונים (סעל) ושאר דברי חול... מכיוון שכן שאל את היהודי הראשון שפגע כיצד הינכם מחללים את קדושת המועד בחוצות העיר, וכי לא 'יום טוב' היום לכם, תמה היהודי בפניו באיזה 'יום טוב' מדובר... אמר לו הפריץ, ה'מושקע' שלי (כינני ליהודים חוכרי בתי המזיגה) גילה את אזני כי 'יום טוב' הוא לכם היום... מיד הבין היהודי ב'פקחותו' כי אכן יש כאן איזה 'יום טוב' - ששון ושמחה' בין המושקע והפריץ, עשה עצמו כ'נזכר' ושאל את הפריץ, שמא תאבה לומר לי כיצד כינה מושקע את היו"ט... א"ל הפריץ 'חג פליטתנו'... נענה היהודי ואמר, אכן, בוודאי חג זה הוא חג הגדול ביותר מכל חגי ישראל, אלא שנשתנה חג זה מכל החגים שהם מועד ומן קבוע להם, ואילו חג זה יש לכל יהודי זמן שלו שבו הוא עורך את 'פליטתו'...

אף לנו ייאמר, לכל יהודי יש 'חג פליטתנו' איש איש בנסיונותיו, זה בשמירת עיניו וחושיו, זה בסתימת פיו מלדבר לשון הרע, זה בעצירת עצמו מלפגוע ברעהו, זה בתורה וזה בתפילה - כל אחד יקיים 'פליטתו' מהיצר בעיתו ובזמנו הראוי לו, ואכן, חג זה הוא החג וה'יום טוב' הגדול ביותר מכל מועדי וחגי בני ישראל.

יד. הנה איתא בנוסח ה'לשם יחוד' קודם הדלקת נר חנוכה (המובא בסידור היעב"ץ) 'ויהיו זרעי זרע זרעי תלמידי חכמים וחסידים אהובים למעלה ונחמדים למטה ותחזק את לבכם לתורה ועבודה הכל ברצונך הטוב'. ופעם ניגש אחד אל הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע וביקש ברכה להצלחת ילדיו כשהוא אומר מלשון התפילה 'ותחזק את לבכם לתורה ועבודה', נענה לו ה'ישועות משה' מיניה וביה 'הכל ברצונך הטוב'..., כאומר, דבר זה תלוי הרבה בידך ובמעשיך וברצונותיך... (אף שבהדי כבשי דרחמנא אין לנו השגות, ואין התוצאות תלויות במעשינו כידוע, אבל זהו החוב המוטל על ההורים לעשות).

טו. וכפי שהגיד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שב'קאצק' אמרו, שבפרשיות אלו של גלות וגאולת מצרים יש לעיין בהם כב'הלכה ותוספות קשה' (אמרי הרי"ם שמות).

מסירות נפש עד כדי קפיצה לתוככי האיש בכדי שלא לעבור על רצון קונו, מבלי תירוצים ופקפוקים^{טז}. ואכן מצינו ב'פרק שירה' (סוף פ"ד) 'צפרדע אומרת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', הוא הפסוק המורה על ייחוד שמו ית' עד מסירות נפש, שזהו עניינה של מכת צפרדע, וללמד על בחי' מסירות נפש בשמירה על כל גדרי הקדושה.

הוסיף הרה"ק ה'באר משה' זי"ע מאו"רוב לדקדק בלשונות הכתובים, כי בכל המכות נאמר הלשון בתפילתו של משה ויעתר, ורק בצפרדע כתיב (ח ה) ויצעק, כי על האדם לצעוק אל הקב"ה, אנא ה' הצילני נא מיד היצר המתגבר עלי בעניינים אלו, ואין די ב'תפילה'. משל למה הדבר דומה, למי שפרצה דליקה בביתו, שאינו יוצא לבקש משכנו בלשון רכה ונעימה שמא יואילו בטובם לכבות את השריפה, אלא צועק בקול גדול לעזרה, כי האש בוערת ומתלקחת ולא עת לחשות... כך בענייני 'יסוד' צריך לצעוק אל ה'.

והייתי לכם לאלוקים - ימי טהרה והתקרבות לבורא ית"ש עומדים אנו בעיצומם של השובבי"ם, ימים בהם הקב"ה מבקש מכל אחד ואחד לצאת מ'שומאת מצרים', כל חד וחד בדיליה, ולשוב אליו באמת ובתמים^{טז}, ימים

שהם ממש מעניינא דיומא ימי השובבי"ם, וכדלהלן. תחילה, מה שמרומז במכת דם, שהנה איתא בוזה"ק 'מלכות פה', והיינו שמידת מלכות מכוונת כנגד פה האדם, ונמצא שהמכה הראשונה שהביא הקב"ה על המצריים היה בכדי לטהר את הפה מכל דבר איסור וטומאת הפה. וללמדנו כי תחילה וראש עלינו לתקן את הפה ולשמור על 'ברית הלשון', ולהתרחק ביותר מכל דיבור שאינו נקי וטהור בתכליתו, וכבר מצינו בדברי חז"ל שהפליגו נוראות בעונשו^{טז} של מי שמפקיר את פיו ומנבל לשונו רח"ל^{טז}.

וז"ל הגר"א בפירושו למשלי (פ"ג ג) 'שומר פיו נוצר נפשו', שהפה הוא שמירה לכל הנפש, וזהו שאמרו (ברכות יז.) 'שמור פיך מכל הטא', שעי"ז תתקדש ותטהר עצמך מכל עוון. אבל מי שמרחיב שפתו אע"פ שיש לו נפש טובה ועושה מצוות הרבה וכמה גדלים, הפיו יהיה לו מְחַתָּה [- לשון שבירה] לכל. ובאבן שלמה פ"ז אות א' הוסיף, 'וכל תשוקתו לדבר מצוה מתבטל עי"ז'.

ומהמכה השניה, מכת צפרדע, שהיא כנגד מידת 'יסוד' שהיא מידת הקדושה, נלמד כאן כמה יסודות בשמירת דרכי הקדושה, שהנה רק בצפרדעים מצינו שמסרו נפשם על קידוש השם, כאשר נכנסו לתוך התנורים, ללמדנו שלשמירת הקדושה נדרש מהאדם

טז. הנה כתיב 'כל עמל אדם לפיהו' (קהלת ו ז), יש מביאים בשם ה'בעל שם טוב' זי"ע שהכוונה, כי כל הצרות באות על האדם ע"י שלא שמר את פיו כראוי (וכעין דכתיב משלי יח כא מות וחיים ביד הלשון).

יז. נוראות מצינו על חומר 'חטא הלשון' - עד היכן ירד מטה מטה אם לא ינצור לשונו מדבר רע. וכה אמר הגר"א (חומש ע"פ הגר"א, מובא גם בס' פנינים משולחן הגר"א) בפני' הפסוק (בראשית לט יב) האמור באשת פוטיפר 'ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי', דלכאורה צ"ב מהו 'לאמר' - מה היה לו לומר, אלא, כי רשעה זו רצתה שיוסף יטמא את פיו ויחזור בפיו על דבריה, ביודעה שאחר שיטמא את פיו ח"ו כבר לא יוכל לה להתנגד אפילו על העבירה עצמה.

יח. לימוד נפלא מלמדנו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתו) וז"ל, איתא במדרש (שמו"ר י ג) איך היתה הצפרדע נכנסת לתוך בתיהם של גדולים העשויים משיש, אלא שהיה אומר לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון בוראי והיה נבקע השיש. ועל דרך זו צריך כל יהודי לומר ללבו האטום כאבן, התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... התבקע כדי שאעשה רצון בוראי... שאפילו בשביל הצפרדע נבקע השיש בלכתה לעשות רצון הבורא ית"ש.

יט. דבר נורא אמר הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (בספרו אמת ליעקב עה"ת) על האמור בפרשתו (ח כג) 'דרך שלושת ימים נלך במדבר', והקושיא ידועה מה עניינם של 'שלושת ימים', והלא רצה הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים לחירות עולם, ומה 'רווח' יש בדבר אם מיד הם חוזרים להשתעבד תחת יד הרשעה.

אלא, שהנה איתא בספה"ק כי אם היו בני ישראל במצרים ארבע מאות שנה [כפשוטו של מקרא (בראשית טו יג) 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה'] אזי היה נשלם כל התיקונים, ומיד היתה הגאולה השלימה, אך מאחר שבני ישראל שקעו במ"ט שערי טומאה כבר לא היה ניתן 'להתמהמה', והוצרך הקב"ה להוציאם קודם הזמן, לאחר שהיו מאתיים ועשר שנים בלבד, ועד עצם היום הזה עדיין אנו 'משלמים' אותם ק"ץ שנים שחסרו מהמניין, כי עוד לא הגיע העולם לתיקון השלם, ע"כ. ומעתה יש לבאר, כי רצה משה רבינו לשחררם

בהאמור בפרשתן (ו י) 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', שכך אמר הקב"ה - אוציא אתכם ממה שאתם רגילים לסבול את טומאת מצרים, כי כל עניין הגלות הוא מה שמתרגל לחיות תחת שלטון הרע, וסוד הגאולה הוא שמרגיש בעצמו שאינו מוכן להמשיך יותר בדרכו הרעה. ומסיים וז"ל, והוא עצה היעוצה לכל איש ישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע בתכלית השנאה וכו' וזה התחלת הגאולה, עכ"ל.

בהם הקריאה מעוררת את הזמן ל'גאולה שלימה', ויש בהם סיוע ועזר אלוקי להתקרב אליו ית', והקב"ה מחכה אפילו על הפחות שפחותים שיתעורר אליו.

בראש ובראשונה מחובת האדם להשתוקק להתקרב אל ה' ולילך בדרך טובים², ולשאוף בכל ליבו ונפשו להתרחק מן הרע, ומאידך לרצות לצאת מן הרע לבל יהא 'שקוע' בו. וכמו שפירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה והוצאתי) בשם זקנו ה'חידושי הרי"ם' זי"ע

קימעא מהאוויר הטמא שבמצרים, למען ישהו אפילו לזמן מועט במקום אוויר זך ונקי, ללא טומאת וזוהמת מצרים, ובזה ייפקחו עיניהם ולבם, ותטהר נפשם אפילו במעט מגודל הזוהמה, ושוב יהא בידם כח לשוב ולסבול את השמות במצרים עוד ק"ץ שנים, ועל ידי זה 'חסלת סדר גלות'. אמנם, פרעה הרשע הבין ברשעותו את כוונת משה, ועל כן התעקש שלא להוציאם מתחת ידו אפילו לשלושת ימים בלבד, כדי שלא יוכלו להתרומם אפילו 'כדי נשימה' מהאוויר המזוהם, וממילא לא יוכלו להישאר במצרים, ולא יהא סיפק בידם להשלים את הזמן הקצוב והתיקון הגמור, ובעל כרחם יצטרכו לילך לגלות אחר גלות.

ומכאן למדנו כמה גדול כוחם (אפילו) של ימים מועטים שהאדם מתנהג בהם בקדושה, ועד כמה גדולה השפעתם לדורות עולם, שעד היום הזה 'בחשוכא שרינן' מחמת שלא נאות פרעה להוציאם מתחת ידו לשלושת ימים בלבד... וזו תשובה ניצחת כנגד הצר הצורר, היצר המקרר כל התעוררות לדבר שבקדושה, בתואנת שוא ומדוחים - מה ערך יש לדבר, ומה יתן לך ומה יוסיף אם תתנהג בדרכי הקדושה בימי השובבי"ם - הרי ממילא נפול תפול אחר גמר ימי השובבי"ם ותשוב להיות כדאשתקד, אלא יבין וישכיל עד כמה מועיל לאדם אפילו טהרה לזמן אם יוציא את נפשו (לכח"פ) בתקופה זו מכל 'אוויר העולם' המזוהם... ובזה יקבל כח להתקדש עולמית.

וכבר אמר הרה"ק ה'עטרת ישועה' מדז"קוב זי"ע, פעם בהיותי ברחובה של עיר בוויין (ווינא) עיר הבירה, ראיתי אחד מנקה את הרחובות, ניגשתי אליו ושאלתי, לשם מה יטרח כבודו כל כך, הרי ממילא בעוד כמה שעות ישוב הרחוב להיות מלוכלך כדאשתקד, ומדוע תיגע לריק, ויענני ה'מנקה', הן אמת שתוך שעות ספורות שוב יתלכלכו הרחובות, אבל, אם לא אנקה אותם תמידים כסידרן, תעלה הזוהמא עד למעלה ראש עד שלא יהא שייך להלך ברחוב... סיים ה'עטרת ישועה' ואמר, זוהי עבודתינו בימי השובבי"ם, 'לנקות ולשטוף', ואם יתחיל האדם בחשבונותיו - הן ממילא אשוב לקלקל אחר ימי השובבי"ם, ומה ארוויח בנקיון עצמי כעת הזאת, אין זו טענה כלל, שהרי אם לא יעמול עתה לנקות עצמו, ליטהר מכל חלאה וזוהמא, הרי הם יציפו אותו עד למעלה ראש ח"ו...

עוד יש להשים על הלב אותו דבר נורא שכתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות כו) בהא דכתיב בפרשתן אחר מכת דם ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת' (ז כג), ולכאורה צריך ביאור לשם מה הוצרך הכתוב להודיענו שפרעה בא אל ביתו, והרי העיקר הוא שלא שת ליבו, ומה נפקא מינה אם היה זה מחוץ לביתו, [ובכלל, מה נפק"מ לדעת שהגיע בסוף לביתו ולא נשאר בחוץ...], ומבאר על פי מה דאיתא בזוה"ק (ח"א רלד.) לפרש מה שנאמר (תהילים קב יח) 'פנה אל תפילת הערער' שהכוונה היא לתפילת יחיד שהקב"ה מהפך ומסתכל בה ובוחן האם ראויה היא שתתקבל, ועל דרך זה יש לבאר גם בהאמור כאן ויפן פרעה - שפרעה בחן ושקל בדעתו האם לקבל את האות שבמכת דם ולהיכנע, והיה לו רגע אחד של הרהור טוב, אלא שלבסוף גבר עליו יצרו וגמר בדעתו שלא להיכנע ושב לביתו כשאינו שת ליבו. ונכתב זאת בתורה, ללמדנו 'לימוד גדול, שהרהור טוב אף שלא תיקן אין שכחה בשמים, שכל עבודת האדם להכניע סט"א על כן מה שמהרהר טוב גם כן יש לו שכר'.

והדברים מבהילים למתבונן בהם, שהרי הדברים אמורים בפרעה הרשע, אך מכל מקום רגע אחד של הרהור טוב שהיה לו כבר נרמז בתורה 'ואין שכחה בשמים', ואף שלא בא לכלל מעשה, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר בהרהור טוב של יהודי, כמה מעלה יש לו, ועל אחת כמה וכמה אם בא לכלל מעשה...

כ. וכך פירש הרה"ק ה'אור לשמים' בדברי רש"י בריש פרשתן (ו ג) 'וארא - אל האבות', ובפשוטו תמוה מאוד מה חידש רש"י בדבריו אלו, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב', ומי אינו יודע שאברהם יצחק ויעקב הם המה האבות הק'. וביאר כי 'אבות' הוא מלשון 'רצון' (כמו 'ולא אבה לשלחם', להלן י כז), והכי

יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים
 תיקון נפלא ונורא הובא בקדמונים לימים הללו -
 להרבות באמירת 'תהלים', וכמו שאמרו צדיקים
 (עיין 'דברי יחזקאל' ריש פרשת שמות) לרמוז בפסוק שבראש
 פרשיות השבועיים (שמות), 'ואלה שמות בני ישראל
 הבאים' שסופי תיבות עולים לתיבת 'תהלים', להורות
 על אמירת תהילים בימים אלו שבסגולתם ינצל אדם
 מגלות מצרים - כל חד וחד ב'מצריו' ומצוקותיו. והיינו

ביותר הרברים אמורים בענייני 'יראת שמים' - שחובת
 האדם להשתוקק בכל לבבו לזכות ליראת
 שמים^{כא}, ולהמאים את הרע והתאוות השפלות בעיניו^{כב},
 וכמו שדייק הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שרק במכת
 צפרדע מצינו ש'ותבאש הארץ', והרמוז בזה, עפ"י מה
 דאיתא מהאר"י הק' שמכת צפרדע היא כנגד 'מידת
 היסוד', והעצה כנגד תאוות רעות הוא שימאים בעיניו
 עד שיהיו בעיניו בדבר טהור^{כג} המעלה צחנה ובאשה^{כד}.

קאמר רש"י, שהקב"ה מתגלה לכל מי שרוצה ומשתוקק לכך, וכלשון קדשו הגם שעדיין אינם עובדים להשי"ת רק
 שיש להם רצון טוב לזה - יהיה להם גם כן גילוי ית"ש (וכע"ז ביארו בהרבה ספה"ק).

כא. וכמו שאמר כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע על הנוסח שאנו ואמרים בברכת החודש - 'חיים שיש בהם יראת
 שמים ויראת חטא וכו' חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', ולכאורה צ"ב, מדוע כופלין לבקש פעמיים
 על 'יראת שמים', אלא ביאורו, שמתחילה אנו מבקשים על 'חיים שיש בהם יראת שמים', ולאחמ"כ מוסיפים לבקש
 שתהא בנו 'אהבה' ליראת השמים... וכלומר, שתיבת 'אהבת' עולה הן על 'תורה' הן על 'יראת שמים', כי אכן צריך
 לאהוב ולרצות שנזכה ליראת שמים...

כב. וכך ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) 'ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך' (דברים כג טו), לא
 יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

כג. פעם נתלווייתי לאדמו"ר זי"ע בדרכו ברחובה של עיר, ולפתע, כאשר הגענו לקרן זוית, משך אותי עמו לתוך
 'צפרדע' (כינוי לפח זבל גדול), באומרו 'כאן מריח טוב יותר משם'... כי היתה שם קבוצת נשים... וזאת למודעי כי
 אדמו"ר היה איש 'מיושב בדעתו', ולא היה זה כלל מדרכו... אך כך הוא הדרך הישרה לקפוץ ולברוח כמו מפני
 השריפה על ידי ההכרה ש'כאן מריח טוב יותר משם'...

שמעתי מהרה"ח רבי חיים זילבערמאן שליט"א בהפלגת ה'יראת שמים' של החלבן הנודע בעיה"ק ירושלים הגה"צ
 ר' בצלאל מילכיגער (- חלבן) אשר היה בקי בכל התורה כולה ומ"מ לא אבה להשתמש בכתרה של תורה ובחר
 לעצמו להיות חלבן, מדרכם של החלבנים היה להלך בכד שלהם ובהגיעם לבית הקונה היו מודדים בכלי המדידה
 ושופכים ממנו לתוך כדי הלוקחים, והנה חלקו של ר' בצלאל היה לסובב בין הבתים באזור 'רחביה' בירושלים, ולרוב
 יראת שמים שבערה בקרבו חשש מהנשים היוצאות לקראת בואו, על כן פתח פיו בתפילה באמירת כמה פרקי
 תהלים שלא יכשל, לאחמ"כ טבל כובעו בציר הדגים מלוחים למען יהא ריחו נודף למרחק מרחקים, ולא יוכל לעמוד
 מסביבו אף יותר מארבע אמות, וכך הרוויח שהנשים אשר הוצרכו לקנות החלב היו מתרחקות ממנו כמטחוי קשת
 כי לא היה בידי בר אנוש לסבול אותו הריח, על כן הן היו מניחות את הכד מחוץ לביתן, ואינן משתהות לידו
 אפילו רגע כמימריה אלא מיד בורחות ביתה פנימה כל עוד נשימתם באפם. אותו הריח לא סר מעליו למשך כל
 היום אך ריח זה עדיף משאר 'ריחות'...

כד. סיפר הגה"ח רבי יצחק דוד גראסמאן שליט"א רב ד'מגדל העמק', מעשה בבחור שירד מטה מטה מדרך הישר
 רח"ל, והגיע עד לדיוטא התחתונה וכבר עמד לקחת בת אל נכר ולהתחתן עם נכרית ה"י, ההורים השבורים
 והרצוצים לא ידעו מה לעשות, עד שהלך הגרי"ד אל הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע וביקש ממנו לדבר על
 לב ה'תכשיט' הפורק עול, אולי יצליח להטות אל לבבו, ולהניא אותו ממחשבתו הרעה, הרה"ק שלח לקרוא את
 הבחור, ובבוא לפניו דיבר עמו שיחה ארוכה בנעימות ובידידות, על דא ועל הא, מבלי להזכיר אפילו בהגה קל אותו
 עניין... ונפרד ממנו לשלום, ויצא הבחור שמח וטוב לב, הנה הרבי לא 'מפריע' לי... נדהמו ההורים לשמוע תוכן
 השיחה ושבבו בבהלה אל הגרי"ד, המה תמהו מדוע לא ניסה הרבי לדבר על ליבו, חזר הגרי"ד אל הרה"ק וביקש
 ממנו לדבר בשנית עם אותו בחור, מתוך תקווה טובה שעתה בוודאי כבר יעלה הרבי את העניין, אך שוב דיבר
 עמו זמן רב ולא נכנס עמו כלל לאותו נושא בוער כאש... וכבר לא היה יכול הגרי"ד להתאפק ושאל את הרה"ק
 מדוע התעלם כלל מלעסוק בעניין שלשם כך ביקשו ממנו לקרוא לו, נענה לו הרה"ק, מדוע לא תבין, דברתי עמו
 בידידות כדי שיפתח לבבו לאהוב אותי, ואם יאהב אותי ממילא ישנא ויתעב את הרע ותתבטל אהבתו לאיסור...

באר הפרשה - פרשת וארא

שטמון ונגו בהם^ג כח רב ועצום לטהר את נפשותינו ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה מכל סוג ופגם^י, ולהחיש ישועה רבה לכלל ולפרטי^י. על ידי אמירת תהילים, ומוסיף ה'פלא יועץ' -

ומכאן דרך ועצה נכונה, היאך יוכל אדם להמאס ולשנוא את הרע, יגביר אהבתו לדברים שבקדושה ממילא כבר יתרחק לבבו מלאהוב דברים שהם היפך הקדושה...

כה. אמרו רז"ל (מדרש תהילים א) שביקש דוד מלפני הקב"ה שיהא נחשב אמירת תהילים כמו העסק בנגעים ואהלות. יש שביארו הדמיון בין תהילים לנגעים, שהרי ב'נגעים' ואהלות' מצינו ש'הטומאה והטהרה ביד כהן' (נגעים ג א), ואם הכהן אינו בקי בדיני נגעים עומד עליו ישראל תלמיד חכם ואומר לו - נגע זה טמא ואומר הכהן 'טמא' ונטמא האיש, וכן להיפך אם טהור הנגע אומר לו הישראל אמור טהור והוא אומר כדבריו ונטהר האיש. והרי, שטומאת הנגעים וטהרתן תלויים ועומדים ב'מאמר פיו' של הכהן אף אם אינו יודע מהו סח, על דרך זה כוחם של אמירת תהילים שאף אם אינו מבין מה שמוציא בשפתיו, הרי דבריו עושים פירות ופועלים גדולות ונצורות בשמי מרומים. כו. כתב החיד"א ב'מדבר קדמות' (מערכת ת' - תהלים) וז"ל, דוד המלך התפלל 'יהיו לרצון אמרי פי' שהקורא תהילים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לעוונותיו של אדם. ואפשר שזו הייתה כוונת דה"ה דהקורא תהילים יהיה חשוב כנגעים ואהלות, וממילא יהיה בזה תקון לפגמיו... וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י פ' וזאת הברכה) שכתב וז"ל, 'כל האומר תהילים בכל יום כאלו קיים כל התורה כולה, וזהו תוכו לרגלך ישא מדברותיך (דברים לג ג) ר"ת תלים, וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה' עכ"ל. ועוד כתב רבנו אפרים (פ' ויגש) את כל כבודי במצרים (בראשית מה יג) ס"ת תלים, לרמז שכל האומר תהילים כל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד, עכ"ל.

על כן מן הראוי לכל הרוצה להיטהר ולתקן עצמו - להרבות בתהילים, ובפרט שאכשר דרא ורבו בקרב כל הארץ מניינים לאמירת תהילים בימים אלו, וכל המזרז עצמו יזכה לרוב טובה.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדו"ק א"ח לה), לאיזה חוטא - ידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע שהיה מסיים את ספר התהילים בכל יום ויום.

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק היה ידוע כגברא דמאריה סייעיה, ומלבד מה שישב על מדין להורות ההלכה בעיר הקודש גם נשא על כתפיו את משא העם, לעזור ולייעץ לכל אחד מאנשי ירושלים בענייניו הפרטיים. ואף היה משכין השלום בין איש לאחיו, וראו בחוש היאך שבכל אשר הגרי"ח היה מעורב בו היתה הברכה שורה. פעם שאלוהו מקורביו במה זכה להיות 'גברא דמאריה סייעיה', והשיב, שזכה לכך מפני שהוא מסיים את ספר התהילים כולו בכל יום ויום. והוא נוהג כן אחר שהוא נישא לאחר שנת העשרים, וידועים דברי חז"ל על הנישוא לאחר שהיה בן כ' שעליו להישמר כל ימיו (ראה קידושין כט:), וכיון שאין דבר המטהר את נפשו של אדם כמו אמירת תהילים, על כן מסיים אני בכל יום כל ספר התהילים.

כז. הרה"ק מגאסטינין זי"ע היה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מכונה ה'תהילים רבי', באשר הרבה תדיר באמירת תהילים, ואף היה אומר לכל מי שפנה לפתחו בבקשת ישועה ורחמים שיאמרו קאפיטל פלוני ופלוני, ומשנשאל על כך, אמר 'שמעתי ממורי ורבי הקדוש מקאצק זי"ע', שאם היה דוד המלך ע"ה מסדר את ספר התהילים לפי הסדר (פירוש לפי סדר חייו) היו יכולים באמירת תהילים אפילו להחיות מתים, וסיים הרה"ק מגאסטינין, שיש לדייק מדבריו, שעתה לאחר שדוד המלך סידר את ה'תהילים' שלא לפי סדר תהלוכות חייו (כהא דחזוין שפרק ג' אמר דוד 'בברחו מפני אבשלום בנו', ואילו פרק נט אמר 'בברחו מפני שאול במערה', שקדם הרבה שנים לבריחתו מאבשלום), אז אין בכוחנו להחיות מתים על ידי אמירת תהילים, אך את כל הישועות - עד תחיית המתים ולא עד בכלל - יכולים לפעול על ידי אמירת פרקי תהילים.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (שער תיקוני תשובות דף ט"ו, הובא בשל"ה מס' חולין), מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא... שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן, שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר לו 'ספר תהילים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם

כה כדון לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הבל, ולכך נקראים שירי דוד מלכנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הבל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

שמעתי את נאקת - לשמוע נאקת רעה ולהיטיב לזולתו בפרשתן (וה), 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', וביארו צדיקים אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו להיות מיצר בצרתו^כ, ולעמוד

'ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק, בכוונה והכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה'.

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, 'ואז צריך לקשר את האי גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין

משם, כי כלתה עליהם הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרתי את כל ספר תהלים בכל יום (הג"י בשל"ה כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה' רח"ל. חזינו מכאן כוחם של מזמורי התהלים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום הוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא (עכ"ל עמק המלך). ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע אמר פעם לאברך שהתאונן בפניו על איזה צרה שנקלעה לביתו, אמר לו הרבי - והוא יסוד גדול לכל תהלוכות חיי האדם, על כל איש מבני ישראל לומר בכל יום כמה פרקי תהלים, וכמשל למי שיש לו חשבון בבנק, אם יפקיד כסדר ממעותיו אצל פקידי הבנק, אזי בבוא יום פקודה - כשיכתוב צ'יק (טשעק) בסכום גדול - יכבדוהו פקידי הבנק, אבל אם לא יפקיד הלה למלא את קופתו בבנק, בוודאי שבבוא העת יחזירו הפקידים את הצ'יק, ואפילו פרוטה אחת לא יתנו למביאו. כיוצא בו המפקיד מידי יום ביומו כמה פרקי תהלים ב'חשבון' שלו בשמים ממעל, אזי אם ח"ו יהא עליו איזה קטרוג בשמים - מיד יש במה לכסות ולסתום פי המקטרגים, שכן שמורים עבורו כמה וכמה חבילות של תהלים ב'חשבון', אבל אם לא יפקיד וחשבונו למעלה יהיה ריק, לא יהיה במה 'לכסות' ולסתום פי המקטרגים...

כת. נוראות ביאר הרה"ק הנחל יצחק' מזוטשקא זי"ע (פר' שמות) מה שאמר משה 'אכן נודע הדבר' (ב יד), בהקדמת דברי הרה"ק הקדושת ציון זי"ע הי"ד במעשה שמרים שלקחה בצרעת על שדיברה במשה, וכבר ידועה הקושיא מדוע רק מרים נענשה ולא אהרן אף ששניהם דיברו, וכדכתיב (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה', אלא, כי מעלה יתירה מצינו בו באהרן ב'אהבת ישראל' עד לאין ערוך, הוא היה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א טו), וביה כתיב (ד יד) 'וראך ושמח בלבו', על כן בראותו את צרעתה של אחותו מרים כאב לבו ותאבל נפשו ונחשב לו כצער גדול יותר מצערה של מרים בצרעתה, וכבר אין צורך שילקה בפועל... כיו"ב מבאר הנחל יצחק', משראה משה רבינו שיש 'דלטורין' בין בני ישראל, וכלומר, שאין מדרגתם ראויה בענייני אהבת ישראל, אז אמר 'אכן נודע הדבר' מדוע הם 'סובלים' שעבוד קשה כל כך, כי אילו היו אוהבים זה את זה ומיצרים אחד בצערו של חברו כבר היו מגיעים מזה זמן רב לקצבת סבלותם, שהרי אז היה נחשב לכל איש מישראל כסבל של שישים ריבוא כאחד, וכבר היו נגאלים.

וכך מתאמרא בשם הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (תפארת יונתן), שלכן לא גזר פרעה את שעבוד מצרים על שבט לוי, מאחר שידע שמושיען של ישראל הנו נצר לשבט לוי, וזה הכלל, אי אפשר לאיש להיות 'גואל' ולהוציא את רעהו מצרה אם לא שבטרום כן יעבור עליו הוא בעצמו סבל כזה, וירגיש את הרגשת הצרה כרעהו, ע"כ פטרם 'מן העבודה' לכל ירגישו ויחושו את אנקת אחיהם בני ישראל, ולא יבוא הגואל המיועד לגאולתם לגואלם, אבל 'למעשה' משה רבינו קיים בעצמו וירא בסבלותם, ובכל צרתם לו צר, על כן שפיר היה יכול להוציאם ממצרים ולגואלם מעבדות לחרות.

באר הפרשה - פרשת וארא

לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב^{כט}, ישמע גם ה' והנה ענין זה דהטבה לזולתו שייך ביותר לימי השובבי"ם, לקול נאקתו ויפקדהו בדבר ישועה ורחמים^ל. כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא). אותו יום שנתנו

בימים שכיחן הגה"צ רבי משה קליערס זי"ע כרב בעיה"ק טבריה ועמד בראשות כולל האברכים, היתה תקופה קשה עד שבמשך מחצית השנה לא קבלו האברכים עמלי התורה את משכורתם (שכר בטלה), רק הממונים על הכולל קבלו את משכורתם, ואף רבי משה כמותם. באחד הימים קרא רבי משה לממונה על חלוקת המעות, ופקד עליו, כל זמן שהאברכים אינם מקבלים משכורתם אף את משכורתו לא תיתן. ואכן, בתחילת החודש הבעל"ט לא הגיע השמש עם הסכום אל ביתו של ר' משה, לא חלפו כמה שעות ותבוא אליו הרבנית בקובלנא על שכך ציווה, בטענתה, הנני חייבת מעות לשלם לחנווני ולשאר בעלי המלאכה, נענה רבי משה ואמר לה, אף לאברך המתמיד 'חיים לובלינ'ער' אין די בביתו, ואף הוא חייב כבר סכומים גדולים לבעלי חובותיו. והנה, כל זמן שלא יחסר המזג בביתי לא אוכל להבין אל לבם, ולהרגיש את צערם של עמלי התורה, ולא עוד אלא שאם אחד מהם יתאונן קשות לא אבין ולא ארגיש עמו את כאבו, ואולי אף אפגע מדבריו, לכך אין ברצוני לקבל את המעות עד שגם הם יקבלו. **כט.** עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרות, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דנן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את הברכות בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי... והחל דופק על הבימה בקול רעש גדול עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבר מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, באמצע קריאת התורה מצאו פסול ב'ספר התורה', הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני ושון"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה וחקירה' רבה אמר שאכן לכתחילה עדיפא ליה להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה פסול גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרה"ק - וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את הספר הלז היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכריז שהספר פסול מטעות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכתי בדבר שייראה כ'חומרא' וכו', ובזה חסכתו בושא מאחד מאחינו מבני ישראל.

הגה"צ רבי שריה דבליצקי זצ"ל סיפר מאי דבדידיה הוי מעשה, בימי חורפו היה צריך להתיר איזה נדר ולצורך כך עלה לביתו של הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, באותו זמן ישב בביתו של החזון"א עוד יהודי שפלפל עמו בתורה. מששמע החזון איש את רצונו נענה, הנה אני ותלמיד חכם זה שניים אנו, עתה צא נא החוצה והבא יהודי נוסף בכדי שנוכל להתיר לך את נדרך בבית דין של שלשה. רבי שריה יצא חוצה והכניס עמו הלך שלא היה חכם וצדיק... תיכף משנכנס החל החזון איש לברר את הפתח שיש לו להתיר את הנדר, לאחר מכן התיישב ועשה התרת נדרים כדת וכדין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושלושתם ענו בקול רם 'מותר לך, מותר לך, מותר לך'. משיצא אותו אחד נענה החזון איש לרבי שריה ואמר, הנה יהודי זה אין לו כל שיג ושיח בהלכה ולא הבין כלל מה שאמר עתה, לכן אין כאן כל 'התרת' נדרים, לך שוב והבא יהודי בר אוריין ונתיר לך את נדרך. מעובדא זו נראה כמה יש להזהר בכבוד הבריות, שהחזון"א הטריח עצמו לעשות עצמו כאילו הוא 'מתיר נדר' עם כל הסדר המקובל להתרה זאת. והכל בכדי שיהודי זה לא יכלם חלילה. הרבה יש לנו ללמוד ממעשה זה, ויש לנו להעמיק בעובדא זו דהחזון איש לא פחות מאשר בפסקיו בחושן משפט.

ל. יש שהמשילו את הדבר לשני אחים שאחד מהם עלה לגדולה ונתעשר בעשירות מופלגת, ואילו השני נשאר עני מרוד חסר כל. ויבוא היום ובנותיו של האח העני הגיעו לפרקן, ולרש אין כל, החל העני לחשב - אלך לארמונו של אחי, אספר לו על מצוקתי, אולי יחוס עני ואביון אולי ירחם, וכך עשה, בהגיעו לבית אחיו ביקש

משה ואהרן. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין כאחד. והקשה השל"ה הק', היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה 'ולא קם עוד נביא כמשה', ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא כן משה עבדי' - ואיכבה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר ה'כתב סופר', כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שבאותה שעה שעמדו אל מול פרעה נתעלה אהרן להיות כמשה, ולא זכה לזה עד שקיים בנפשו וראך ושמח בלבנו - אעפ"י שמשה היה צעיר ממנו בשנים ולא התקנא בו כלל. וגם הוסיף

הרוני ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שבתית 'ביתר' ניתנות להיכתב גם כן בתית 'ברית', ולזה תקנו הטוב והמטיב - שהתיקון 'להרוני ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחרני, אם בזהירות בכבודם לא, אם בהטבה בממונו או בגופו כל אחד כפי שידו משגת.

והמטיב לרעהו ושמח בשמחתו מתעלה עד אין קץ, כביאורו של הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע עה"כ בפרשתו (ו כו-כח) 'הוא אהרן ומשה... הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא

מ'שומרי הסף' שיכניסוהו אחר שהוא אחיו של 'בעה"ב'. מיד הכניסוהו אל הבית, אך 'העשיר' החליט לעשות עצמו כמי ש'אינו מכיר', ושאלו 'מי אתה', ויענהו העני אחיך אנכי, אך העשיר בשלו - מי אתה, ויענהו בבושת פנים - 'אחיך ובשרך אנכי', אמר לו העשיר 'איני יודע מה אתה סח', כי בן יחיד אנכי להורי, ואין לי אח כלל, נראה לי שטעית באדרעס (כתובת), ויצא העני מלפניו בבושת פנים ובפחי נפש.

כעבור ימים אחדים פנה האח העשיר לבקר כדרכו את אביו הזקן (שממנו עדיין לא שכח), מיד כשנכנס הבן - העשיר, הביט בו האב בפליאה ושאלו - מי אתה, ויען העשיר 'אנכי ראובן בנך בכורך', אמר לו האב 'איני יודע מה אתה סח', אין לי בן הנקרא ראובן, נראה מתוכן דבריך שטעית באדרעס, כי איני מכירך ולא ידעתך, הבן העשיר - שהחל לחשוש שמא אירע משהו לשפיות דעתו של האב לא ידע את נפשו, והחל מתחנן אל אביו - אבי, אבי, הלא שני בנים לך ואני הוא ראובן בכורך, אך האב לא חזר בו ועמד על שלו... עד שבסוף נענה האב ואמר לו, אני הנני אביו של שמעון (העני), אם הינך אחיו הרי אני גם כן אביך, ואם לאו... על דרך זה יהודי המכיר באחיו, והוא גומל חסד ומרבה להטיב לרעהו, אומר הקב"ה אף אני אביך - ואתנהג עמך 'כרחם אב על בנים' (תהלים קג יג)...

עוד מסופר על יהודי אחד מארץ הקודש שהיה עובד ב'חברא קדישא', שבהגיע לפרק 'האיש מקדש בבנו' לא הספיקה ידו כדי ההצטרפויות המרובות לעת כזאת, על כן שם היהודי פעמיו לטאראנטא שבקאנאדא, שם היה דר אחד מקרוביו שהיה עשיר מופלג. משאך דפק על פתח ביתו של שאר בשרו הפך הלה את עורו - ושאלו לשמו ולשם משפחתו כאומר - איני מכירך, ואיני יודע באיזה 'קירבה' אתה מדבר, ולא נתן לו מאומה כי אם כמה פרוטות שחוקות שלא היה בהם בכדי לכסות אפילו קימעא מהוצאות הדרך, כראות היהודי את גודל קמצנותו, קם ועשה מעשה - נענה ואמר לו, כידוע לך שאני נמנה על חברי ה'חברא קדישא', מכיוון שהנני שאר בשרך, חס אנכי עליך, ולזה טרחת את טרחת הדרך לבוא הנה, להודיעך כי על פי הסימנים המקובלים אצלינו - לא נותרו לך לחיות כי אם ימים מועטים. כשמוע העשיר את דבריו נבהל עד מאוד, וישב לקבלו שוב בסבר פנים יפות, וישאלהו למבוקשו, ענה לו שעומד להשיא את בנו ולרש אין כל, ונקב בסכום הגדול שנוקק לצורכי שמחת החתונה. העשיר בפחדו כי רב באשר ראה את המוות לנוכח עיניו העניק לו על אתר את מלא הסכום...

לאחר מכן שאלו העשיר, האם נכון הדבר שבידכם להבחין על אדם שקיצו קרב. נענה לו היהודי - האורח בפקחותו, הנה פעמים רבות נקראים אנו לבית הנפטר בעת 'יצאת נשמה', ואחד הסימנים המובהקים כי תוך זמן קצר מאד ישיב החולה את נשמתו ליוצרה - כאשר החולה מפסיק להכיר את סובביו, עתה בבואי הנה וראיתי אשר הפסקת להכיר את סובביך (בראותי שלפתע אינך מכירני), הבנתי כי חולה מסוכן אתה, על כן בישרתי לך את הבשורה הנוראה, אך עתה שראו ראיתי כי חזרה אליך 'ההכרה' וחזרת להכיר את קרוביך, (באשר הכרתי ונתת לי סכום הגון), מבין אני שחלפה הסכנה ממך, ועוד תחיה שנים רבות ומתוקות...

לא. וכבר אמר הרה"ק מווארק"י זי"ע כי הנה העולם אומר שימי השובבי"ם ניתנו כתיקון ל'חטא הנודע', אך אני אומר, דבאו לתקן את ה'חטא שלא נודע', והיינו שפגע בחברו וכדו' ואינו מרגיש שהרג כאן את הנפש ושפך כאן דם, ורציחה ממש נעשתה כאן, 'ואינו יודע' כמה דמעות הזיל הנפגע מחמתו, וכמה לילות התהפך על משכבו מצער הפגיעה...

באר הפרשה - פרשת וארא

ו"ל, אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם, עב"ל^ג. והיינו שהתורה מיישבת ליבו של אדם^ג, ומסלקת ממנו כל דאגה, ומרעיפה עליו טללי תחיה לעמוד בכל צרה ברוח ובגשם^ג. וכמפורש ברש"י על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה'.

והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה מכיר אותם ויודע כי הוא גדול ממנו בשנים ולא בוש ממנו, ומכיוון שאהרן הקריב מעצמו בן, נתעלה באותו זמן להיות שקול במשה רבינו. כי מאד גדלה חשיבותו של המשבר מידותיו וטבעיו בין אדם לחברו, להתעלות בעילוי אחר עילוי.

ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה

עוד איתא בגמרא (ע"ז יט.) במעלת לימוד התורה לה 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'.

בפרשתן (ו ט), 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ומבאר ה'אור החיים' הק'

לב. מסופר שהרה"ק מהורנסטייפל זי"ע התארח בבית חותנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, כאשר עמד לשוב לביתו שבמדינת רוסיה נעמדה בתו של הדברי חיים ושפכה מר ליבה בפני אביה הק' אודות המלכות הרשעה, ובתוך דבריה אמרה שהיא קשה יותר ממצרים. נענה לה אביה הדברי חיים, אל תאמרי כן, שהרי במצרים עדיין לא היה לבני ישראל את התורה המשיבת נפש, אולם אנו יש בידנו את התורה שבכוחה נחזיק מעמד. לג. ואכן החזון איש היה מייעץ למי שמסתפק כדת מה לעשות ואינו יכול להכריע, שילמד דף גמרא ועל ידי זה תתישב דעתו עליו ויוכל לגמור בדעתו ולהכריע צדדי הספק.

וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, 'כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמ' אחד, ואם יש לו דאגה יותר גדולה ילמד ב' דפים גמ', וכשיש לו דאגה קשה מנשוא ילמד שלושה דפים גמ', ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל' (לקוטי אמרים אות סג). ובזה ביארו במה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו ו) בתוך המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם 'ומתיישב לבו בתורה', שהכוונה ומתיישב לבו - במה, בתורה, ע"י עסק התורה כראוי.

לד. דבר חידוש כתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (ד"ה ואכן) ליישב קושיית המפרשים מדוע לא ריפא הקב"ה את משה, ומבאר בזה"ל, אבל האמת הוא שמשה היה מוכרח להיות כבד פה בכדי לידע אחר כך חביבות ומתיקות התורה שהיא 'מרפא לשון עץ חיים' (מלשה"כ משלי טו ד), שבשעה שקיבל התורה נתרפא לשונו. וכמו שאמרו חז"ל (דב"ר א א) 'הרי משה, עד שלא זכה לתורה כתיב בו (לעיל ד י) לא איש דברים אנכי, כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מנין, ממה שקרינו בענין (דברים א א) אלה הדברים אשר דבר משה'.

וכך כתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (שור"ת חו"מ צב) בזה הלשון, ודבר בריאות גופך, כאשר יהיה לימודך באופן הראוי בטח תהיה התורה רפאות לשפך וְשְׁקוּי לְעִצְמוֹתֶיךָ (לשון הכתוב משלי ג ח).

לה. כתב הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (ב'הנהגות' שלו אות נב) וז"ל. בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירנו למוטב', ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע, ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו, ובכח עד שייגע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפרין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

כבר מילתנו אמורה במעלת לימוד התורה 'ברציפות' ללא הפסק, אך כבר אמרו חז"ל (ברכות לב:) שדברי תורה צריכים חיזוק, ופירש רש"י 'שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו', על כן נוסף עוד מילי מעלייתא בעניין זה.

סיפר הגה"ח ר' נחום ראטשטיין שליט"א (יאיר נתיבות פרק ג' סימן ד) בענין 'תקנות הכולל' שהיה בראשותו כפי שהעמידם הרה"ק ה'בית ישראל', וז"ל. בשנת תש"כ שמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר הבית ישראל זצ"ל, כל אחד צריך לעבוד ולהתייגע כדי לעקור ממנו את החטא, ואף אם נראה לאדם שאין לו שייכות לזה ומדמה בנפשו שכבר עקר מעצמו את זה, באמת, פעמים הרבה טעות הוא בידו, כי רק 'דחוויה' היא בכח ההתנגדות שבו, אבל לא נעקר ממנו הדבר, ולכן יש שלפעמים בעת זקנה מתעוררים הדברים והוא תוהה ומשתומם על מה ולמה הגיע לו ככה,

באר הפרשה - פרשת וארא

יז

ובמהרש"א מבאר, כי ה'עוסק בתורה' יצליח בכל ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא, שיריק ענייניו אף ללא השתדלות כלל, וסני לו לחפוי ולרצות ברבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפציו'. מלכותו עלינו בזמן קרוב.

ולא ידע שבכלות כח ההתנגדות שבו התעורר בו הדבר הזה שלא עקרו בימי הנעורים והבחרות, ולכן, צריך כל אחד לעקור את הדבר מעצמו בעוד כוחו במתניו, ואני אומר שעקירת הדבר הוא בזה שאינו משוחח באמצע הלימוד. וכך ביארו 'בעלי המשל' הא דאמרו 'כולי עלמא מודי בשבת נתנה תורה'. כי דבר זה גלוי וידוע שאף מי שאינו ירא ושלם בכל דקדוקי ההלכה, לא יענה לטלפון בעצם יום השבת קודש, ואפילו אם יראה שבעניית שיחה זו ירוויח אלפי זהב וכסף - אם אך יש בו עדיין זיק קל של יראת שמים לא יענה. כמו כן 'בשבת ניתנה תורה' - שיהא חשוב אצלו זמן ה'קביעת עיתים' כעצם יום השבת לענין ענייית הטלפון...

עוד ביארו בדברי חז"ל (ברכות ה.) 'אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד' ולכאורה מדוע הוסיפו לומר 'בלבד', אלא, שהוא כמו הנותן צ"ק לחבירו, שלאחר הסכום יוסיף תיבת 'בלבד', בכדי שלא יהא אפילו הו"א להוסיף עוד משהו... על כן אמרו ז"ל, שאין לו להקב"ה, אלא ד' אמות' הבאים בלימוד באופן כזה, והיינו, שבעת לימודו אין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד - ללא כל תוספת, ד' אמות כאלו הינם כביכול 'רכושו' של הקב"ה. ידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה יז.) שיעקב נטמן בבית עבר, ולכאורה הלשון תמוה מהו 'נטמן', מדוע לא כתיב 'למד' בבית עבר. אלא, שצורת לימודו של יעקב היה כמת אשר מטמינים אותו באדמה, שם הוא שוהה לבדו בלא חברים, גם אין בידו 'לדבר' עם אחרים, ואין לו שום קשר ושאיכות לעולם החיצון, כך 'המית' יעקב את עצמו על דברי תורה, ללמוד ברציפות ובשקיעות עצומה בלא שום שיג ושיח עם אחרים...

מתאמרא בשם המהרי"ל דיסקין זי"ע על דברי חז"ל (חגיגה יב:) על המפסיק ממשנתו 'מאכילין אותו גחלי רתמים', שעונש זה גדול הוא מאד, כי כמו האוכל גחלי רתמים שהגחלים לוחשים לו בתוככי פיו ואף לאחר מכן לא ירגיש כל 'טעם' באכילתו - אף כשיאכל דברים טובים ועריבים לחיך, כמו כן הוא העונש של 'גחלי רתמים'...

כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"א אגרת ג) עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה וכו', מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד. עכ"ל. לו. פעם הגיש אחד מחסידי הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריוקע זי"ע 'קוויטל' לפני רבו, בו כתב שמבקש 'ברכה והצלחה בכל העניינים', נענה לו הרה"ק דוד המלך היה 'הרבי' הגדול ביותר, והוא אמר (תהילים א ב-ג) 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה וגו' וכל אשר יעשה יצליח', והרי שהרוצה לזכות לברכה ולהצלחה בכל העניינים אין לו אלא לעסוק בתורה כי היא מקור הברכה.

הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מביא (בספרו אמרי חן) ששמע רמז נאה ומתקבל בלשון הכתוב שבסוף פרשתן (ט לב) 'והחטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה', כי הנה 'חטה' בגימטריא כ"ב, ורומז לתורה שבכתב שנכתבה בכ"ב אותיות, 'כסמת' אותיות 'מסכת' והיינו תורה שבעל פה, ועל כך נאמר לא נוכו כלומר, שכל לומדי התורה שבכתב ושבבעל פה יהיו נשמרים מכל הכאה וצרה, ולא עוד אלא 'כי אפילות הנה' והיינו כדברי חז"ל (תנחומא טז) 'פלאי פלאות נעשו להם', שהקב"ה יעשה עמהם נפלאות כהנה וכהנה.

לז. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו עומדים בפתחו - 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וגם שלום ברכה טובה, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לו) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...